

Ohjesääntöisen prostituution kehykset Kotimaa-
sanomalehdessä vuosina 1906–1908

Oulun yliopisto Historiatieteet

Historian kandidaatintutkielma

15.12.2022

Susanna Näppä

SISÄLLYS

JOHDANTO	3
1. KRITISOINNIN KEHYKSET	7
1.1 Moraalireformi siveettömyyttä vastaan.....	7
1.2 Ristiriidassa maan lakien kanssa.....	9
1.3 Suuri vaara uhkaa koko kansan terveyttä.....	12
2. PELASTAMISEN KEHYKSET.....	17
2.1 Langenneet naiset.....	17
2.2 Kristilliset arvot lähtökohtana.....	19
2.3 Kristillistä kasvatustyötä ja töitä entisille prostituoiduille	21
LOPPULAUSE.....	25
LÄHTEET JA TUTKIMUSKIRJALLISUUS.....	27

JOHDANTO

Prostituutiosta¹ ja sen sääntelystä kiinnostuttiin Suomessa ja muualla Euroopassa 1800-luvun puolivälissä, koska sukupuolitautilien leviämistä haluttiin rajoittaa.² Suomen sairaaloissa ja hoitolaitoksissa oli hoidettu vuonna 1848 yhteensä 2 576 sukupuolitautilia sairastavaa potilasta. Suomessa oli tuolloin noin 1,6 miljoonaa asukasta, joten sukupuolitauteja sairastavien osuus oli suhteellisen suuri.³ Seurauksena oli niin sanottu ohjesääntöinen prostituutio, joka oli virallisesti voimassa vuosina 1875–1908. Järjestelmä luotiin kontrolloimaan tietyissä rajoissa hyväksytyä prostituutiota. Käytännössä seksin myynti alistettiin pakollisten sukupuolitautil tarkastusten ja tiukan poliisikontrollin piiriin.⁴ Prostituutio tuli ensimmäistä kertaa laajan julkisen keskustelun kohteeksi järjestelmän kritisoinnin myötä. Keskustelu oli vilkkaimmillaan 1800-luvun lopulta 1900-luvun alkuun, ja se määritteli olennaisesti prostituutiota tänä aikana.⁵

Katja Tikan, Elina Maaniityn ja Iisa Aaltosen mukaan prostituutiokysymys on nähtävä yhtenä yhteiskunnallisena kysymyksenä muiden joukossa. Suomalainen kansalaisyhteiskunta järjestäytyi 1800-luvun lopussa ja vuosisadan vaihteessa erilaisten yhteiskunnallisten kysymysten ympärille. Prostituutiokysymys liittyi ajatustenvaihtoon moraalista, äänioikeudesta ja raittiuskysymyksestä, joissa oli kaikissa pohjimmiltaan kyse kotiin ja kansakuntaan kohdistuvasta ulkoisesta uhasta. Ulkoisilta ja sisäisiltä uhkilta pyrittiin suojautumaan sitoutumalla sukupuolisen puhtauden ihanteisiin.⁶ Antti Häkkinen toteaa, että prostituution on myöhemminkin nähty uhanneen ennen kaikkea perheideologiaa ja -instituutiota. Se on loukannut sekä yhteiskunnan moraalisia ja uskonnollisia ihanteita, että naisten oikeuksiin ja tasa-arvoon liittyviä tavoitteita. Prostituutioon on yhdistetty myös terveydellisiä haittoja.⁷ Ilmiön moniulotteisuus tekee siitä mielenkiintoisen tutkimusaiheen.

Tutkimukseni sijoittuu sanomalehtihistorian ja naishistorian tutkimuskentille. Tutkimuskysymykseni on: Miten ohjesääntöinen prostituutio kehystettiin Kotimaa-sanomalehdessä ja miksi? Valitsin Kotimaan lähdeaineistoksi,

¹ Prostituutio on yhteiskunnallinen ilmiö, jolla ymmärretään kahden tai useamman henkilön keskinäistä kaupallista, julkista ja markkinaluonteista seksuaalisuhdetta, joka yhteisössä koetaan vakiintuneista avioliittoluonteisista suhteista poikkeavaksi. Häkkinen 1994, 91.

² Tikka et al. 2018, 9.

³ Markkola 2002, 168.

⁴ Tikka et al. 2018, 46.

⁵ Tikka et al. 2018, 10.

⁶ Tikka et al. 2018, 113–114.

⁷ Häkkinen 2021, 228.

koska halusin tutkia sitä, millä tavalla kristillinen sanomalehti kirjoitti ohjesääntöisestä prostituutiosta. Luterilaiset kristilliset arvot olivat tärkeitä Suomessa vielä 1900-luvun alussa, ja kristillinen lehdistö pyrki ohjaamaan kansan mielipiteitä ja toimintaa kristillisten arvojen kautta. Valintaani vaikutti osaltaan lehden kotikunta Helsinki, sillä Suomessa prostituutio on tiettävästi ollut laajinta Helsingissä⁸, ja myös aiempi suomalaista prostituutiota käsittelevä tutkimus keskittyy Helsingin prostituutioon. Tutkimusajanjaksoni alkaa vuodesta 1906, jolloin *Kotimaa* alkoi ilmestyä. Kirjoittelu oli erityisen vilkasta vuonna 1907, jolloin senaatti teki päätöksen ohjesääntöisen prostituution lakkauttamisesta. Päätin lopettaa tutkimusajanjakson vuoteen 1908, jolloin ohjesääntöinen prostituutio lakkautettiin.

Prostituutiota on tutkittu useiden tieteenalojen piirissä, mutta siinä riittää silti uusia näkökulmia tutkittavaksi.⁹ Historiantutkimuksen kentällä on tutkittu paljon niiden viranomaisien toimintaa, jotka ovat valvoneet prostituoituja eli prostituutiota harjoittaneita naisia sekä sukupuolitauditarkastuksiin liittyvää lainsäädäntöä.¹⁰ Antti Häkkinen tarkastelee lehdistössä käytyä prostituutiodiskurssia artikkelissa ”Työväki, prostituutio ja Helsinki” (2021), mutta hänen tutkimuksensa ainoastaan sivuaa ohjesääntöistä prostituutiota. Eino Murtorinne ja Markku Heikkilä ovat kertoneet Kotimaan taistelusta ohjesääntöistä prostituutiota vastaan teoksessa *Kotimaa 1905–1980: Routavuosien kristillis-yhteiskunnallisesta lehtiyrityksestä monipuoliseksi kristilliseksi kustannusyhtiöksi* (1980). Aiheen käsittely jää kuitenkin pintapuoliseksi, sillä teos keskittyy 1900-luvun kirkkohistoriaan ja Kotimaan vaiheisiin. Laajempaa tutkimusta siitä, miten ohjesääntöisestä prostituutiosta on lehdistössä kirjoitettu, ei ole tehty. Tutkielmani tarjoaa uudenlaisia näkökulmia ja yksityiskohtaisempaa tietoa siitä, miten aiheesta on Kotimaassa kirjoitettu.

Katja Tikan, Elina Maaniityn ja Iisa Aaltosen *Punaisten lyhtyjien Helsinki: Prostituutio pääkaupungin historiassa* (2018) käsittelee monipuolisesti prostituution historiaa Helsingissä. Teos käsittelee ilmiötä muun muassa lainsäädännön, julkisen keskustelun ja sukupuolitautilien leviämisen kautta. Tikka, Maaniitty ja Aaltonen käsittelevät teoksessaan myös ohjesääntöistä prostituutiota. Teoksessa kerrotaan järjestelmän synnyn taustalla vaikuttaneista tekijöistä ja siitä, millä tavoin prostituutiota ja prostituoituja valvottiin. Teoksessa käsitellään myös lyhyesti sitä, millä perusteilla

---

⁸ Nieminen 1951, 94.

⁹ Tikka et al. 2018, 7.

¹⁰ Vainio-Korhonen 2018, 18.

vastustajat kritisoivat järjestelmää ja mitä järjestelmän lakkauttamisen jälkeen tapahtui. Antti Häkkisen väitöskirjan *Rahasta, vaan ei rakkaudesta: Prostituutio Helsingissä 1867-1939* (1995) tärkeimmät kysymykset liittyvät prostituoitujen taustaan. Hän käsittelee sitä, mistä Helsingin prostituoidut tulivat, miksi ja miten he ryhtyivät prostituoituiksi sekä millaista heidän arkielämänsä oli. Häkkisen artikkeli ”Maksettua rakkautta, prostituutiokulttuuria Helsingissä 1860-luvulta nykypäivään” (1994) käsittelee prostituutiokulttuurissa tapahtuneita muutoksia 1860- ja 1990-lukujen välillä. Pirjo Markkolan *Synti ja siveys: Naiset, uskonto ja sosiaalinen työ Suomessa 1860–1920* (2002) kertoo sosiaalisen työn historiasta Suomessa uskonnon ja sukupuolen teemojen kautta. Minna Kimpimäen *Haureuden harjoittajista ihmiskaupan uhreihin: Prostituution, parituksen ja ihmiskaupan oikeudellinen sääntely* (2009) on oikeustieteellinen teos, joka käsittelee Suomen prostituutiossa 1900- ja 2000-lukujen vaihteessa tapahtunutta muutosta. Lisäksi teos käsittelee sitä, kuinka prostituutio oli merkittävä oikeuspoliittinen kysymys jo 1800-luvulla. Anna Hiidensalon artikkeli ”Yleiset naiset vuosisadan vaihteen Helsingissä” (2010) käsittelee 1800- ja 1900-lukujen vaihteen bordelleja ja katuprostituutiota sekä prostituutiota poliittisena kysymyksenä.

Lähdeaineistoni koostuu Kotimaa-sanomalehdessä julkaistuista kirjoituksista, jotka käsitelivät prostituutiota. Lehteä julkaistiin vuosina 1906–1908 kolmena päivänä viikossa.¹¹ Tarkastelin yhteensä 79 prostituutiota käsittelevää kirjoitusta, jotka olivat pääasiassa uutisia. Kotimaa julkaisi myös muutamia aiheeseen liittyviä artikkeleita ja yhden pääkirjoituksen kesäkuussa 1908, kun järjestelmä oli juuri lakkautettu. Lisäksi Kotimaa julkaisi sisälehtenä Valkonauhaliiton¹² senaatille jättämän anomuksen ohjesääntöisen prostituution lakkauttamiseksi. Kirjoitukset olivat pituudeltaan vaihtelevia. Valkonauhan anomus oli kahden sivun mittainen, mutta tavallisesti kirjoitukset eivät olleet kovin pitkiä. Osa uutisista saattoi olla vain muutaman virkkeen mittaisia. Kotimaa sai alkunsa, kun kirkon henkinen auktoriteettiasema yhteiskunnassa horjui sortokauden ja vuoden 1905 suurlakon jälkeisen voimakkaan yhteiskunnallis-maailmankatsomuksellisen murroksen seurauksena. Kirkon sisällä syntyi aloite, että kirkolle ja uskonnolle kielteisen ilmapiirin vastapainoksi pitäisi perustaa kirkollinen sanomalehti, joka toimisi kristikansan omana äänenkannattajana. Kristillisen päivälehdien perustamiskysymys otettiin esille Helsingin pappiskonferenssin

¹¹ Murtorinne & Heikkilä 1980, 50.

¹² Valkonauhaliitto oli kansainvälisen Woman's Christian Temperance Union -nimisen järjestön Suomen osasto, joka vastusti siveettömyyttä ja ajoi naisen aseman parantamista. Markkola 2002, 333.

kokouksessa 5.12.1905, ja kokous päätti ryhtyä julkaisemaan kristillistä päivälehteä seuraavan vuoden alusta.¹³

Olen käyttänyt tutkimusmetodinä kehysanalyysia. Kehystäminen tarkoittaa sitä, että asioiden luonne määrittyy erilaiseksi sen mukaan, miten ne ympäröidään erilaisilla kehyksillä. Sopivat kehykset luomalla viestijä voi tiedostaen tai tiedostamattaan suostutella yleisöä ajattelemaan halutulla tavalla. Halutunlaisia keikkoja voidaan aktivoida yleisön mielessä sijoittamalla tekstiin esimerkiksi erilaisia avainsanoja, perusfaaseja, metaforia, käsitteitä ja symboleita.¹⁴ Kehysanalyysissa otetaan huomioon muun muassa kulttuuriset kontekstit, journalistiset normit ja toimijoiden intressit.¹⁵ Aloitin lähdetyöskentelyn etsimällä Kansalliskirjaston digitaalisista aineistosta prostituutiota käsittelevät kirjoitukset Kotimaassa ajanjaksolla 1.1.1906–31.12.1908. Kirjoitin ylös avainsanoja ja lauseita, joita sitten analysoin tarkemmin tutkimuskirjallisuuden ja retoristen keinojen avulla. Samalla erilaiset kehykset alkoivat hahmottua.

Tutkimukseni etenee systemaattisesti. Olen esittänyt asiat kronologisesti alalukujen sisällä silloin, kun kirjoittelussa tapahtui muutosta tutkimusajanjakson aikana. Ensimmäinen pääluke käsittelee ohjesääntöistä prostituutiota kritisoinnin kehyksissä. Kritisoivasta kirjoittelusta olen erottanut epämoraalisuuden, lainvastaisuuden ja terveysuhan kehykset. Käsittelem ensin kritisoivaa kirjoittelua, koska sitä esiintyi tutkimusajanjakson alkupuolella. Vaikka ohjesääntöistä prostituutiota kritisoitiin monista eri näkökulmista, niin Kotimaassa julkaistuissa kirjoituksissa kritiikki kohdistui harvoin itse prostituoituihin. Toisessa pääluvussa olen erottanut kirjoittelusta kritisoinnista poikkeavan kehyksen, ja nimennyt sen pelastamisen kehykseksi. Tällainen kirjoittelu korostui tutkimusajanjakson loppupuolella, kun kysymykseksi nousi entisten prostituoitujen auttaminen. Prostituoitujen pelastamiseen liittyneestä kirjoittelusta olen erottanut langenneen naisen, kristillisyyden ja pelastustyön kehykset.

---

¹³ Murtorinne & Heikkilä 1980, 18–21.

¹⁴ Karvonen 2000, 78–82.

¹⁵ Häkkinen 2021, 243.

1. KRITISOINNIN KEHYKSET

Kotimaan tavoitteena oli olla yhteiskunnallisesti aktiivinen, mutta puoluepoliittisesti sitoutumaton sanomalehti, joka pyrki kiihtyvän puoluetistelun keskellä yhteiskunnalliseen integraatioon. Toisena tavoitteena oli olla uskonnollisesti yhdistävä sanomalehti, joka palvelisi kaikkia uskonnollisia yhteisöjä ja ryhmittymiä. Kotimaa taisteli ohjesääntöistä prostituutiota vastaan vaatien sen lakkauttamista. Sitä ei vaatinut lehden mukaan pelkästään kristillinen siveellisyys, vaan myös yhteiskunnan yleinen etu.¹⁶ Kotimaa hyödynsi kirjoituksissaan taistelun retoriikkaa, ja julisti kyseessä olevan taistelu niin kodin ja isänmaan¹⁷ kuin totuuden ja vanhurskaudenkin¹⁸ puolesta. Ensimmäisessä alaluvussa käsitellen epämoraalisuuden kehystä, jossa keskityttiin järjestelmän moraalisiin epäkohtiin. Toisessa alaluvussa käsitellen sitä, miten järjestelmä kehystettiin laittomaksi. Kolmannessa alaluvussa käsitellen terveysuhan kehystä.

1.1 Moraalireformi siveettömyyttä vastaan

Kotimaa kritisoi epämoraalisuuden kehyksessä erityisesti prostituutioon liittyntä kaksinaismoraalia. Lehti vaati miesten ja naisten siveellistä tasa-arvoa sekä piti miehiä syyllisinä prostituution olemassaoloon. Kotimaa väitti esimerkiksi, että jos ei olisi siveettömästi eläviä miehiä, niin ei olisi myöskään prostituoituja naisia.¹⁹ Katja Tikan, Elina Maaniityn ja Iisa Aaltosen mukaan prostituutiosta käyty yhteiskunnallinen keskustelu liittyi keskusteluun sukupuolimoraalista ja eri sukupuolten epäsuhtaisista käyttäytymisnormeista. Kaksinaismoraali vallitsi erityisesti ohjesääntöisen prostituution kohdalla, sillä yleinen ilmapiiri salli miesten käyttää prostituoitujen palveluita. Järjestelmän vastustajat pitivät vääränä prostituoitujen uhraamista miesten seksuaalisten halujen vuoksi.²⁰

Myös Kotimaan julkaisemassa Valkonauhan anomuksessa järjestelmän lakkauttamiseksi kritisoitiin kaksinaismoraalia. Anomuksen mukaan se, että osa naisista

¹⁶ Murtorinne & Heikkilä 1980, 25–26 ja 72.

¹⁷ *Kotimaa* 13.11.1907.

¹⁸ *Kotimaa* 19.4.1907.

¹⁹ *Kotimaa* 25.10.1907.

²⁰ Tikka et al. 2018, 112–115.

leimattiin julkisesti ja nimettiin miesten intohimojen esineiksi, oli huutava vääryys.²¹ Pirjo Markkolan mukaan Valkonauha oli saanut tehtäväkseen valmistella senaatille anomuksen ohjesääntöisen prostituution lakkauttamisesta syksyn 1905 suurlakon aikana, jolloin järjestettiin monia siveellisyyskysymystä käsitteleviä kokouksia. Valkonauha oli omaksunut moraalireformin periaatteekseen. Markkola kuvaa moraalireformin käsitteellä 1800-luvun lopulla alkunsa saanutta keskustelua siveellisyydestä ja siveettömyydestä sekä sen aiheuttamia käytännön toimenpiteitä. Moraalireformistien tavoitteena oli muuttaa ihmisten siveellisiä tapoja ja yhteiskunnan siveellisyyskäsitteitä.²² Moraalireformistit vaativat myös naisten välistä tasa-arvoa.²³ Naisten välisen tasa-arvon vaatimus välittyi Valkonauhan anomuksesta, jossa järjestelmää kritisoitiin siitä, että se sorti erityisesti yhteiskunnan alemman luokan naisia. Valkonauha väitti, että terveystieteet ei kohdellut heitä yhtä hyvin kuin ylemmän luokan naisia.²⁴

Kotimaa esitti samanlaisia ajatuksia ja vaatimuksia, joita kansainvälinen ohjesääntöistä prostituutiota vastustava liitto eli Federaatio oli esittänyt. Kotimaa väitti esimerkiksi, että valtion sallima järjestelmä opetti säädylisen elämän olevan miehille mahdotonta.²⁵ Markkolan mukaan myös Federaatio oli väittänyt, että tekemällä siveettömästä elämästä ammatin valtio edisti ajatusta, jonka mukaan siveettömyys on miehille välttämätöntä.²⁶ Epämoraalisuuden kehykselle oli ominaista, että kirjoituksissa kritisoitiin valtiota ja viranomaisia. Valkonauha kritisoi anomuksessaan järjestelmän lakkauttamiseksi viranomaisia siitä, että heidän salliva suhtautumisensa järjestelmään sai prostituoidut pitämään ammittaan luvallisena ja oikeutettuna. Ongelmaksi nähtiin sekä, että viranomaiset keskittyivät siveettömyyden vastustamisen sijaan prostituution terveydelliseen puoleen. Tämän seurauksena suuri yleisö teki Valkonauhan mukaan johtopäätöksen, että vaarat oli suurimmaksi osaksi poistettu ja siveettömyyttä suvaittiin. Lisäksi Valkonauha väitti valtion salliman järjestelmän vaikeuttavan mahdollisuutta kasvattaa nuorisoa sukupuolipuhtauteen.²⁷

Valkonauhan puheenjohtaja Frida Sjöblom kritisoi pakollisia sukupuolitauditarkastuksia kirjoittamassaan artikkelissa. Hän kuvaili pakkotarkastuksia

²¹ Frida Sjöblom, ”Valkonauhan anomus prostitutsiooniasiaassa”. *Kotimaa* 19.4.1906.

²² Markkola 2002, 189.

²³ Markkola 2002, 333.

²⁴ Frida Sjöblom, ”Valkonauhan anomus prostitutsiooniasiaassa”. *Kotimaa* 19.4.1906.

²⁵ *Kotimaa* 15.3.1907; 18.19.1907.

²⁶ Markkola 2002, 171.

²⁷ Frida Sjöblom, ”Valkonauhan anomus prostitutsiooniasiaassa”. *Kotimaa* 19.4.1906.

häpeälliseksi toimenpiteeksi, joka sai naiset vajoamaan yhä syvemmälle siveettömyyteen.²⁸ Markkolan mukaan myös Federaatio oli julistanut, että lääkärintarkastukset loukkasivat naisia.²⁹ Antti Häkkisen mukaan prostituoidut kävivät viikoittain tarkastustoimistossa, jonka tehtävänä oli hoitaa ”haureellisuudelle alttiiden” naisten tarkastuksia. Prostituoidut saivat lupavihkosen, joka ymmärrettiin toimintaluvaksi. Terveiksi todetut naiset saivat viikoittaisin tarkastuksen jälkeen merkinnän siitä, että he olivat terveitä. Sairailta naisilta tarkastuslääkäri takavarikoi heidän lupavihkonsa, ja heidät toimitettiin kuppatautisairaalaan.³⁰

Kun senaatti päätti lakkauttaa ohjesääntöisen prostituution 16.5.1907 antamallaan asetuksella, Kotimaa julisti, että kansan ja yhteiskunnan suurin häpeäpilkku oltiin pyyhkimässä pois. Ohjesääntöinen prostituutio oli lehden mukaan houkutellut miehiä siveettömyyteen luvaten, ettei heitä rangaistaisi siveettömyydestä. Se, että valtio asettui tuomitsemaan siveettömyyden rikollisuudeksi, koettiin äärettömän suureksi askeleeksi puhtautta kohti.³¹ Epämoraalisuuden kehyksessä Kotimaa loi ohjesääntöisestä prostituutiosta kuvaa järjestelmänä, joka sortii monella tapaa naisia. Miehet olivat syyllisiä siveettömyyteen, mutta heiltä ei edellytetty pakollisia sukupuolitauditarkastuksia eikä heitä rangaistu siveettömyydestä. Epämoraalisuuden kehyksessä kritiikki kohdistui erityisesti viranomaisiin, jotka sallivat kansan moraalialueen uhkaavan järjestelmän olemassaolon. Kirjoittelun taustalla vaikutti aikakauden moraalireformi.

1.2 Ristiriidassa maan lakien kanssa

Kotimaa nosti lainvastaisuuden kehyksessä esille ohjesääntöisen prostituution ja lain välillä vallitsevan ristiriidan. Järjestelmän lainvastaisuutta korostettiin etenkin Kotimaan julkaisemassa Raittiuden ystävien anomuksessa, jossa vaadittiin ohjesääntöisen prostituution lakkauttamista. Raittiuden ystävien mukaan senaatillakaan ei ollut valtaa julistaa lailliseksi sellaista, joka voimassa olleen rikoslain 20 luvun 9 §:n ja 10 §:n mukaan oli ehdottomasti laitonta.³² Vuonna 1889 voimaan astuneen rikoslain 20 luvun 9 § kielsi salavuoteuden, eli naimattoman miehen ja naisen välisen sukupuoliyhteyden. 10 §

²⁸ Frida Sjöblom, ”Ohjesääntöisen ammattihaureuden eli prostitutsionin kumoaminen” (art.). *Kotimaa* 30.10.1907.

²⁹ Markkola 2002, 171.

³⁰ Häkkinen 1995, 166.

³¹ *Kotimaa* 15.3.1907.

³² *Kotimaa* 17.4.1906.

kriminalisoi bordellien pidon sekä naisen antautumisen haureuden välikappaleeksi eli prostituution harjoittamisen.³³ Lisäksi rikoslain aviorikoksia koskeva luku 19 kielsi huoruuden, eli avioliiton ulkopuolisen seksuaalisen kanssakäymisen toisen kanssa.³⁴ Raittiuden ystävät syyttivät anomuksessaan viranomaisia siitä, että he polkivat järjestelmällä Suomen rikoslakia. Tämän seurauksena kansan väitettiin joutuvan siihen käsitykseen, ettei laillisuudesta välitetty silloin, kun oli kyse nautinnon hankkimisesta herrasluokalle.³⁵

Valkonauhan anomuksessa järjestelmän lakkauttamiseksi vedottiin samoihin lakipykäliin, joihin Raittiuden ystävät olivat vedonneet. Anomuksen mukaan järjestelmältä puuttui kokonaan voimassa olevan lain voima, sillä se oli syntynyt lain ulkopuolella ja ristiriidassa sen kanssa.³⁶ Prostituution valvonta perustui viralliseen keisarilliseen ohjeistukseen vuodelta 1875. Ohjeistuksessa mainittiin prostituution valvonta ja ehkäisy Suomen suurimmissa kaupungeissa sekä naisten sukupuolitauditarkastukset. Lisäksi elinkeinonharjoittajien oli raportoitava heidän palveluksessaan työskentelevät henkilöt. Ohjesäännöllä pyrittiin rajoittamaan prostituoitujen liikkumista ja oleskelua julkisilla paikoilla, kuten rautatieasemilla, teattereissa ja puistoissa. Prostituoitujen pukeutumista ohjailtiin suosittelemalla heidän tunnusmerkikseen harmaata huiivia. Lisäksi ohjesääntö kielsi prostituution harjoittamisen kuukautisten aikana. Ohjesääntöinen tarkastustoiminta salli prostituution, vaikka se oli kielletty rikoslaisissa.³⁷

Valkonauhan anomuksessa tartuttiin siihen epäkohtaan, että sellaistenkin henkilöiden, joita jossain määrin epäiltiin paheen ammattimaisesta harjoittamisesta, tuli antautua poliisivalvonnan ja säännöllisen lääkärintarkastuksen alaisiksi. Rikoslaki erotti toisistaan henkilön, jota epäiltiin haureellisesta elämästä, ja henkilön, jonka huomattiin yleisesti sallivan käyttää itseään haureuden välikappaleena. Epäilystä ei kuitenkaan tarvinnut olla päteviä todistuksia, ja Valkonauhan mukaan viattomat henkilöt saattoivat joutua pakkotarkastuksen alaisiksi. Naisille saattoi aiheutua huomattava mainehaitta, joka vaikutti heidän tulevaisuuteensa. Näin ollen ohjesääntöinen prostituutio oli Valkonauhan mukaan vaaraksi koko naissukupuolelle. Anomuksessa vedottiin perustuslain

³³ Rikoslaki 39/1889, 20 luku §9–10.

³⁴ Rikoslaki 39/1889, 19 luku.

³⁵ *Kotimaa* 17.4.1906.

³⁶ Frida Sjöblom, ”Valkonauhan anomus prostitutsiooniasiaassa”. *Kotimaa* 19.4.1906.

³⁷ Tikka et al. 2018, 42–46.

määräykseen suojeluksesta elämän, kunnian, ruumiin ja onnen puolesta. Perustuslaissa määritellyt oikeudet olivat anomuksen mukaan vain löyhästi määriteltyjä, koska terveystoimisto saattoi asettaa vain naisen pakkotarkastuksen alaiseksi.³⁸ Ohjesääntöinen prostituutio oli anomuksen mukaan ristiriidassa perustuslain kanssa myös siltä osin, että lain mukaan ”kuninkaan tuli oikeutta ja totuutta vahvistaa, rakastaa ja varjella, mutta nurjuutta ja vääryyttä kieltää, hävittää ja polkea”³⁹.

Lisäksi Valkonauhan anomuksessa vedottiin irtolaislainsäädäntöön. Anomuksen mukaan prostituoituidut saivat tulonsa lain rikkomisesta, mutta saivat silti jatkaa toimetonta kiertelemistään ja siveetöntä elämäänsä rauhassa.⁴⁰ Pirjo Markkolan mukaan vuoden 1883 irtolaisasetuksen mukaisesti irtolaisella tarkoitettiin henkilöä, joka joko vietti kuljeksivaa, työtöntä ja siveetöntä elämää kotikunnassaan, tai vaihtoehtoisesti kuljeskeli kotikuntansa ulkopuolella työttömänä eläen siveetöntä ja säädytöntä elämää. Monet prostituoituista elivät epäsäännöllistä elämää ilman vakituista työpaikkaa, ja prostituutio oli helppo ymmärtää siveettömäksi ja säädyttömäksi elämäksi.⁴¹ Tikan, Maaniityn ja Aaltosen mukaan prostituoituihin sovellettiin nimenomaan irtolaislainsäädäntöä, koska irtolaisuus oli helpommin todennettavissa eikä se vaatinut oikeudenistuntoa.⁴² Minna Kimpimäki toteaa, että irtolaisasetuksen ongelmana pidettiin sitä, ettei se antanut mahdollisuutta puuttua kaikenlaiseen prostituutioon. Ongelmallista oli etenkin se, että irtolaisasetuksen sanamuoto edellytti kuljeksivaa elämää ja varattomuutta siveettömyyden ohella.⁴³ Ilmeisesti Valkonauhan anomuksessa haluttiin korostaa ohjesääntöisen prostituution ja irtolaisasetuksen välillä vallitsevaa ristiriitaa. Kyse saattoi olla myös tyytymättömyydestä sen hetkiseen irtolaisasetukseen ja siihen, kuinka laajasti sitä sovellettiin prostituoituihin.

Kotimaan mukaan järjestelmä oli ristiriidassa rikoslain kanssa, eikä rikoslakikaan ollut sukupuolisiveellisten kysymysten suhteen tyydyttävä. Kun senaatti oli päättänyt julistaa ohjesääntöisen prostituution lakkautettavaksi, kirjoitti Kotimaa sen olevan suuri askel ylöspäin myös oikeudellisessa suhteessa.⁴⁴ Lainvastaisuuden kehiksessä järjestelmän laittomuus osoitettiin rikoslakiin, perustuslakiin ja

³⁸ Frida Sjöblom, ”Valkonauhan anomus prostitutsiooniasiaassa”. *Kotimaa* 19.4.1906.

³⁹ Frida Sjöblom, ”Valkonauhan anomus prostitutsiooniasiaassa”. *Kotimaa* 19.4.1906.

⁴⁰ Frida Sjöblom, ”Valkonauhan anomus prostitutsiooniasiaassa”. *Kotimaa* 19.4.1906.

⁴¹ Markkola 2002, 167–168.

⁴² Tikka et al. 2018, 42–43.

⁴³ Kimpimäki 2009, 68.

⁴⁴ *Kotimaa* 27.5.1907; 29.5.1907.

irtolaisasetukseen vetoamalla. Kirjoituksissa kritiikki kohdistui jälleen viranomaisiin, jotka sallivat järjestelmän, vaikka se oli monella tapaa ristiriidassa lakien kanssa.

1.3 Suuri vaara uhkaa koko kansan terveyttä

Terveysuhan kehyksessä korostuivat erityisen selkeästi retoriset ja vaikuttamisen keinot. Kotimaa pyrki osoittamaan, että järjestelmä uhkasi kansan terveyttä ja oli siksi lakkautettava. Katja Tikan, Elina Maaniityn ja Iisa Aaltosen mukaan prostituutiota pidettiin virallisella tasolla ensisijaisesti kansanterveydellisenä ongelmana. Ohjesääntöistä prostituutiota kannattaneet viranomaiset ja lääkärit pitivät järjestelmää parhaana tapana estää tautien laajamittainen leviäminen.⁴⁵ Kotimaa vastusti tätä ajatusta ja perusteli järjestelmän kelvottomuutta sillä, että valvontatoimenpiteistä huolimatta sukupuolitaudit olivat lisääntyneet. Lisäksi lehti pyrki vakuuttamaan lukijoilleen, että järjestelmä saattoi jopa edistää sukupuolitautilien leviämistä.⁴⁶

Valkonauhan anomuksessa ohjesääntöisen prostituution lakkauttamiseksi kirjoitettiin järjestelmän terveydellisen hyödyn olleen mitätön. Sen mukaan veneerisiä tauteja eli sukupuolitauteja voitiin vastustaa tehokkaammin ja humanimmin soveltamalla irtolaisasetusta prostituoituihin. Järjestelmän väitettiin menettäneen olemassaolon oikeutensa, koska käyttöönoton aikana lääketieteen huomio oli kiinnittynyt ainoastaan kuppiaan, eikä esimerkiksi tippuria ollut huomioitu. Anomuksessa vedottiin lääketieteen etevimpiin auktoriteetteihin, joiden väitettiin tuomitsevan järjestelmän.⁴⁷ Kun arvostettuihin puhujakategorioihin sijoitettiin oikeus tietynlaiseen tietoon ja tietämykseen, puhe sai helpommin vakuuttavan statuksen kuin vähemmän arvostetusta kategoriasta lausuttu puhe.⁴⁸ Vetoaminen lääkäreihin, tohtoreihin ja professoreihin oli tavallista Kotimaan kirjoituksissa terveysuhan kehyksessä. Sanomaa vahvistettiin suorilla sitaateilla, joita esimerkiksi Valkonauhan puheenjohtaja Frida Sjöblom käytti kirjoituksissaan.⁴⁹ Suorien sitaatin käytöllä tuotiin toisen ääni tukemaan omaa argumentaatiota.⁵⁰

---

⁴⁵ Tikka et al. 2018, 38, 115.

⁴⁶ *Kotimaa* 27.5.1907.

⁴⁷ Frida Sjöblom, ”Valkonauhan anomus prostitutsiooniasiaassa”. *Kotimaa* 19.4.1906.

⁴⁸ Jokinen 2016, 346.

⁴⁹ Frida Sjöblom, ”Valkonauhan anomus prostitutsiooniasiaassa”. *Kotimaa* 19.4.1906; Frida Sjöblom, ”Ohjesääntöisen ammatihauuden eli prostitutsionin kumoaminen” (art.). *Kotimaa* 30.10.1907.

⁵⁰ Jokinen 2016, 350.

Valkonauhan anomuksessa kerrottiin esimerkiksi ranskalaisesta lääkäristä ja professorista nimeltä Fournier. Hänen kohdallaan korostettiin, että kuuluisa lääkäri oli aiemmin ollut järjestelmän kiivaimpia puolustajia, mutta oli sittemmin pakotettu tunnustamaan, ettei järjestelmä vastannut tarkoitustaan.⁵¹ Entisen kannattajan ja nykyisen vastustajan esittämä väite saattoi olla pelkän vastustajan esittämää väitettä vakuuttavampi.⁵² Toisaalta anomuksessa mainittiin, että se, että joku oli lääkäri, ei tarkoittanut hänen olevan asiantuntija. Arvostellakseen asiaa koko laajuudessaan piti olla tietoinen myös oikeudellisista asioista, yhteiskuntaopista ja tilastotieteestä. Lisäksi arvostelijalla tuli olla hairahtumaton moraalinen arvostelukyky.⁵³ Tällä perusteella saatettiin kritisoida sellaisia lääkäreitä, jotka edelleen kannattivat järjestelmää.

Järjestelmän toimimattomuutta sukupuolitautien leviämisen ehkäisyssä perusteltiin Kotimaassa vetoamalla tilastoihin. Asioiden esittäminen numeerisessa muodossa saattoi luoda mielikuvan mitattavissa olevasta, yksiselitteisestä ja ristiriidattomasta tiedosta.⁵⁴ Erään Kotimaan julkaiseman tilaston mukaan Helsingissä sairastui joka kahdestoista 15–30-vuotias mies sukupuolitautiin vuosina 1901–1905.⁵⁵ Toisen tilaston mukaan Helsingissä oli vuonna 1907 tarkastuksen alaisia naisia noin 200, ja joka kuukausi tarkastuksissa havaittiin keskimäärin 60 veneeristä tapausta.⁵⁶ Tilastoja hyödynnettiin terveysuhan kehyksessä, vaikkeivat ne välttämättä olleet täsmällisiä⁵⁷. Valkonauha puolestaan ilmaisi anomuksessaan, ettei halunnut vedota tilastoihin, koska ne eivät todennäköisesti olleet luotettavia. Veneeristen tautien määrän tiedostettiin riippuvan monista eri seikoista. Anomuksen mukaan jopa professorit olivat lausuneet, etteivät tilastot olleet kovin hyviä, tai välttämättä todistaneet mitään.⁵⁸ Pirjo Markkola toteaa, että puutteistaan huolimatta tilastoista käy ilmi ainakin se, että huoli veneerisistä taudeista oli jossain määrin aiheellinen.⁵⁹

Joskus ei-numeeristen laatusanojen käyttäminen saattoi toimia tehokkaammin kuin saman asian ilmaiseminen eksakteilla numeroilla.⁶⁰ Näin Kotimaa

---

⁵¹ Frida Sjöblom, ”Valkonauhan anomus prostitutsiooniasiaassa”. *Kotimaa* 19.4.1906.

⁵² Jokinen 2016, 345.

⁵³ Frida Sjöblom, ”Valkonauhan anomus prostitutsiooniasiaassa”. *Kotimaa* 19.4.1906.

⁵⁴ Jokinen 2016, 358.

⁵⁵ *Kotimaa* 27.5.1907.

⁵⁶ *Kotimaa* 29.5.1907.

⁵⁷ Markkola 2002, 168.

⁵⁸ Frida Sjöblom, ”Valkonauhan anomus prostitutsiooniasiaassa”. *Kotimaa* 19.4.1906.

⁵⁹ Markkola 2002, 168.

⁶⁰ Jokinen 2016, 359.

toimi esimerkiksi kirjoittaessaan, että sukupuolitaudit lisääntyivät ”mitä hirvittävimmissä määrässä”⁶¹. Toisessa kirjoituksessa se kertoi sukupuolitautilastojen puhuvan hirveää kieltä.⁶² Kyse saattoi olla tietoisesta valinnasta esittää asia niin, että se herätti mielikuvan erittäin huonosta tilanteesta, johon oli pikimmiten puututtava. Numeerisessa muodossa esitetyt tilastot eivät todennäköisesti vedonneet yhtä tehokkaasti lukijoiden tunteisiin.

Kotimaa vahvisti väitettään järjestelmän toimimattomuudesta kertomalla esimerkkejä muista maista ja niiden kaupungeista, joissa ohjesääntöinen prostituutio oli kumottu. Lehti raportoi esimerkiksi Kööpenhaminan ja Kristianin tilanteesta. Järjestelmä oli edelleen käytössä Kööpenhaminassa, mutta lakkautettu Kristianissa. Kotimaa vetosi asiantuntijoihin, joiden mukaan Kristianin tilanne oli sukupuolitautilien leviämisen suhteen paljon Kööpenhaminaa parempi.⁶³ Samassa kontekstissa Kotimaa kirjoitti, että ”ei tiedä itkisikö vai nauraisiko, kun ajattelee, että meilläkin yhä vielä muka terveydenhoidon nimessä ylläpidetään tuota helvetillistä laitosta, prostituutiota”⁶⁴. Kotimaan näkemyksen mukaan sukupuolitautilien leviämisen ehkäisemiseksi uhrattiin koko ihmisluokka raa’an mielivallan käsiin, eikä järjestelmällä saavutettu muuta kuin se, että miehet heittäytyivät turvallisemman syntiseen elämään ja sukupuolitaudit lisääntyivät.⁶⁵

Veneerisiä tauteja kuvattiin Kotimaassa kirouksesi yhteiskunnalle, perhe-elämälle ja yksityisille henkilöille. Seuraukset olivat moninaisia, ja ulottuivat sukupolvien läpi.⁶⁶ Kotimaa uutisoi tohtori Max Oker-Blomin siveellisyyssesityksestä, jonka mukaan suuri vaara uhkasi koko kansan terveyttä ja työkykyä, koska vaikeat taudit olivat levinneet laajasti. Esitelmän aikaan senaatti oli jo päättänyt kieltää ohjesääntöisen prostituution, mutta vaara ei ollut Oker-Blomin mukaan osaksikaan selätetty. Hän syytti tautien leviämisestä sairastuneita, koska he olivat tietoisesti asettaneet itsensä tartunnan vaaralle alttiiksi. Ainoa tehokas tautien leviämisen estämiseksi oli tohtorin mukaan se, että sairastuneet pitäisivät omantunnon asiana olla asettamatta toista ihmistä tartunnan vaaralle alttiiksi.⁶⁷

---

⁶¹ *Kotimaa* 31.3.1906.

⁶² *Kotimaa* 15.3.1907.

⁶³ *Kotimaa* 10.2.1906.

⁶⁴ *Kotimaa* 20.2.1907.

⁶⁵ *Kotimaa* 20.2.1907.

⁶⁶ *Kotimaa* 27.10.1906.

⁶⁷ *Kotimaa* 18.10.1907.

Kotimaa uutisoi toukokuussa 1908, että järjestelmän lakkauttaminen aiheutti vaikeuksia tartunnan lähteiden selvittämisessä. Asia yritettiin ratkaista sillä, että terveyslautakunta pyysi lääkäreitä kysymään tauteja sairastavilta potilailtaan mistä tartunta oli lähtenyt.⁶⁸ Ongelmasta huolimatta lehdessä myöhemmin julkaistussa artikkelissa todettiin sukupuolitautilanteen parantuneen. Marraskuussa 1908 lehdessä julkaistiin Frida Sjöblomin kirjoitus, jonka mukaan veneeristen tautien tapaukset olivat vähentyneet edeltävän viiden kuukauden aikana. Positiivisista vaikutuksista kertoi sekin, että uusi terveystoimisto oli käsitellyt vähemmän sukupuolitautiltapauksia kuin entinen poliisin toimisto. Sjöblom tiedosti, että tilanteeseen saattoi vaikuttaa muitakin tekijöitä kuin järjestelmän lakkauttaminen. Hän teki kuitenkin johtopäätöksen, ettei kehitys ollut kulkenut huonompaan suuntaan, kuten vanhan järjestelmän puolustajat olivat ennustaneet tapahtuvan.⁶⁹

Sjöblom oli aiemmin julkaistussa artikkelissaan vedonnut erään lääkärin väitteeseen, että vaikka pakkotarkastusten poistamisen jälkeen sairaksi ilmoitettujen määrä kasvaisi, se ei kertonut tautien leviämisestä. Lääkärin mukaansa se todisti ainoastaan, että tauteja todettiin enemmän, kun hoitoon hakeuduttiin helpommin.⁷⁰ Oma väite pyrittiin jo etukäteen suojaamaan odotetulta vastaväitteeltä, jolloin toista mieltä oleva osapuoli ei voinut enää käyttää kyseistä argumenttia.⁷¹ Anna Hiidensalo toteaa, että järjestelmän lakkauttamisen myötä prostituoitujen määrä kasvoi, heidän yhteiskunnallinen asemansa heikkeni ja sukupuolitaudit yleistyivät.⁷² Vaikka sukupuolitautiltilanne olisikin hetkellisesti parantunut vuoden 1908 jälkipuoliskolla, niin järjestelmän lakkauttaminen ei tuottanut toivottua lopputulosta.

Terveysuhan kehyksessä korostuivat erilaiset vaikuttamisen keinot ja uhkakuvien luominen, joilla pyrittiin vetoamaan lukijoiden tunteisiin. Kirjoituksissa pyrittiin aktiivisesti osoittamaan vääräksi se viranomaisten näkemys, että järjestelmä ehkäisi sukupuolitautilien leviämistä. Kirjoituksissa vedottiin erityisesti sellaisiin lääketieteen auktoriteetteihin, jotka vastustivat järjestelmää. Väitettä järjestelmän

---

⁶⁸ *Kotimaa* 13.5.1908.

⁶⁹ Frida Sjöblom, ”Luvallisen ammattihaureuden kukistuttua” (art.). *Kotimaa* 2.11.1908.

⁷⁰ Frida Sjöblom, ”Ohjesääntöisen ammattihaureuden eli prostitutsionin kumoaminen” (art.). *Kotimaa* 8.11.1907.

⁷¹ Jokinen 2016, 365.

⁷² Hiidensalo 2016, 224.

toimimattomuudesta vahvistettiin vetoamalla myös tilastoihin, vaikka ihmiset vaikuttivat olleen tietoisia siitä, etteivät ne olleet kovin luotettavia.

2. PELASTAMISEN KEHYKSET

Kun tavoite ohjesääntöisen prostituution lakkauttamiseksi oli saavutettu, Kotimaa kiinnitti edelleen varsin runsaasti huomiota niihin toimenpiteisiin, joilla pyrittiin auttamaan prostituoituja.⁷³ Käsittelen ensimmäisessä alaluvussa sitä, millaisessa kehyksessä prostituoituja kuvailtiin kirjoituksissa. Toinen alaluku käsittelee sitä, miten kristillisyyden kehys näkyi kirjoittelussa. Aloitan näillä näkökulmilla hahmottaakseni sitä, miksi prostituoitujen koettiin olevan pelastuksen tarpeessa, ja miksi Kotimaan mukaan heidän auttamisensa oli koko kansan velvollisuus. Kolmas alaluku käsittelee pelastustyön kehystä.

2.1 Langenneet naiset

Prostituoiduista käytettiin useissa Kotimaan kirjoituksissa käsitettä langennut nainen.⁷⁴ Pirjo Markkolan mukaan käsite oli levinnyt laajalle 1800-luvulla. Sillä tarkoitettiin siveellisyytensä menettäneitä naisia, joka oli toisin sanoen ollut seksuaalisessa kanssakäymisessä ennen avioliittoa tai sen ulkopuolella. Lankeaminen oli naiselle kohtalokas tapahtuma, jossa hän kadotti naisellisen arvonsa.⁷⁵ Antti Häkkinen toteaa sen olleen hidas prosessi, jossa vähitellen hylättiin maalaisten tiukat moraaliarvot ja hyväksyttiin prostituutiokulttuurin omat säännöt ja arvostukset. Maalta tulleet yksinäiset naiset olivat suurin riskiryhmä, sillä kaupunkilaisnaisten perheet ja sukulaiset suojasivat heitä vastaavalta kulttuurimuutokselta.⁷⁶ Valkonauhan puheenjohtaja Frida Sjöblom kirjoitti siitä, kuinka maalaistytöt olivat erityisesti vaarassa ajautua siveettömyyden tielle. Tässäkään tapauksessa syy ei ollut heidän omansa, vaan he olivat tietämättömiä suurkaupungin vaaroista ja olosuhteista, ja saattoivat siksi joutua siveettömien henkilöiden käsiin.⁷⁷ Sjöblomin mukaansa syyllinen oli mies, eikä nainen.

Siveettömyydelle löytyi Kotimaan mukaan muitakin syitä, joista eräs oli kasvatus. Lehden mukaan äitien kevytmielisyys ja ymmärtämättömyys oli usein syynä

---

⁷³ Murtorinne & Heikkilä 1980, 73.

⁷⁴ Esim. *Kotimaa* 2.10.1906; 19.4.1907; 8.1.1908.

⁷⁵ Markkola 2002, 213–213.

⁷⁶ Häkkinen 1994, 120.

⁷⁷ Frida Sjöblom, ”Ohjesääntöisen ammattihaureuden eli prostitutsionin kumoaminen” (art.). *Kotimaa* 20.11.1907.

tytärten lankeamiseen.⁷⁸ Sjöblom puolestaan väitti naisten lankeamisen johtuvan naisten alhaisista palkoista.⁷⁹ Katja Tikan, Elina Maaniityn ja Iisa Aaltosen mukaan katuprostituutiota harjoittaneet naiset olivat pääosin lähtöisin työväenluokasta. Prostituoituja kuvailtiin prostituutiota vastustavien ja hyväntekeväisyystyötä tekevien teksteissä köyhiksi ja alempiin yhteiskuntaluokkiin kuuluviksi. Vakituisesti seksin myyntiä harjoittaneet naiset saattoivat kuitenkin tulla hyvin toimeen ja jopa vaurastua.⁸⁰ Häkkinen toteaa, että prostituutio saattoi tarjota naisille vaikeassa tilanteessa ainoan toimeentulon lähteen. He eivät aloittaessaan saattaneet tiedostaa kaikkia päätöksen seurauksia, mutta prostituoituja on silti Häkkisen mukaan vaikea nähdä pelkästään tahdottomina uhreina.⁸¹

Kotimaan näkemys kuitenkin oli, että prostituoitut olivat ohjesääntöisen prostituution uhreja. Lehden mukaan yhteiskunta harjoitti raakuutta prostituoituja kohtaan, ja poliisin kohtelu aiheutti heille häpeää, alennusta ja tuskaa. Prostituoituja kuvailtiin naisraukoiksi ja onnettomiksi olennoiksi.⁸² Tikan, Maaniityn ja Aaltosen mukaan prostituoitun hahmoa on pidetty usein ääriesimerkkinä siitä, millainen on vääränlainen, syntinen tai rikollinen nainen. Heitä on pidetty miesten hurskautta ja moraalialue uhkaavina sekä sukupuolitautilien vuoksi fyysisenä vaarana.⁸³ Kotimaan näkemys poikkesi selvästi tällaisesta ajattelusta. Sanavalinnoillaan lehti pyrki muokkaamaan vallitsevaa käsitystä prostituoituista.

Prostituutiosta käytettiin eräässä Kotimaan artikkelissa termiä valkoinen orjakauppa.⁸⁴ Minna Kimpimäen mukaan sitä on käytetty toisinaan prostituution yleisnimityksenä, mutta alun perin termillä viitattiin erityisesti eurooppalaisten naisten kuljettamiseen prostituutiota varten ulkomaille.⁸⁵ Kotimaan mukaan prostituoitut olivat ohjesääntöisen prostituution orjia, joiden vapauden yhteiskunta oli riistänyt.⁸⁶ Kun senaatti oli päättänyt kieltää järjestelmän, lehti julisti prostituoitujen pääsevän

---

⁷⁸ *Kotimaa* 13.12.1907; 12.6.1908.

⁷⁹ Frida Sjöblom, ”Ohjesääntöisen ammattihaureuden eli prostitutsionin kumoaminen” (art.). *Kotimaa* 20.11.1907.

⁸⁰ Tikka et al. 2018, 18–19.

⁸¹ Häkkinen 2021, 231.

⁸² *Kotimaa* 16.10.1906.

⁸³ Tikka et al. 2018, 9.

⁸⁴ ”Josephine Butler” (art.). *Kotimaa* 18.2.1907.

⁸⁵ Kimpimäki 2009, 185.

⁸⁶ *Kotimaa* 3.5.1906.

prostituution kahleista vapaiksi kansalaisiksi.⁸⁷ Orjuuden ja orjan retoriikka vahvistavat mielikuvaa, että prostituoidut olivat uhreja, joilla ei ollut valinnanvaraa.

Langenneen naisen kehyksessä prostituoituja kuvailtiin myös tyttöraukoiksi⁸⁸ ja onnettomiksi sisariksi⁸⁹. Markkolan mukaan yläluokan naiset olivat tottuneet kohtaamaan työläisnaisia lähinnä palvelijattarina, mutta moraalireformin myötä yläluokan naisten tuli ryhtyä äideiksi ja sisariksi langenneille naisille. Äitiyden metafora antoi oikeuden ylhäältä alas suuntautuvaan ja holhoavaan suhteeseen. Toisaalta moraalireformi velvoitti keski- ja yläluokan naisia pitämään langenneita naisia sisarina, joita tuli kohdella tasa-arvoisesti.⁹⁰ Tällaisella retoriikalla Kotimaa pyrki vetoamaan erityisesti naislukijoihinsa.

Kotimaassa julkaistiin vain yksi kirjoitus, joissa prostituoituja kuvailtiin selvästi negatiiviseen sävyyn. Kyseessä oli uutinen tohtori Henrik Bergin siveellisyysesitelmästä. Hän oli kuvaillut esitelmässään prostituoitua naista sivistyksen kamalimmaksi ilmiöksi, koska se jätti houkuttelemalleen miehelle lahjaksi veneerisen taudin.⁹¹ Kirjoituksesta ilmenee, etteivät kaikki suhtautuneet prostituoituihin myötämielisesti. Markkolan mukaan moraalireformistit pyrkivät inhimillistämään suhtautumista langenneisiin naisiin. He korostivat, että prostituoiduissa oli nähtävä apua tarvitseva läheinen.⁹² Tällaisen ajattelun mukaisesti Kotimaa ilmaisi, että turvattomia, turmeltuneita ja vaipuvia naisia tuli rohkaista ja auttaa.⁹³ Langenneen naisen kehyksessä Kotimaa korosti sitä, etteivät prostituoidut olleet itse syyllisiä tilanteeseensa. Heitä ei saanut sen vuoksi tuomita, vaan heihin tuli suhtautua kuten muihinkin ihmisiin. Kirjoituksista välittyivät kristilliset arvot ja erityisesti lähimmäisenrakkaus.

2.2 Kristilliset arvot lähtökohtana

Kristillisyyden kehyksessä keskeistä olivat kristilliset arvot ja sanavalinnat, jotka viittasivat kristinuskoon. Ohjesääntöistä prostituutiota kuvailtiin Kotimaassa muun

---

⁸⁷ *Kotimaa* 13.11.1907.

⁸⁸ *Kotimaa* 22.5.1907.

⁸⁹ *Kotimaa* 18.12.1907.

⁹⁰ Markkola 2002, 297.

⁹¹ *Kotimaa* 2.10.1906

⁹² Markkola 2002, 213.

⁹³ *Kotimaa* 25.11.1907.

muassa kauheimmaksi irvikuvaksi kristillisyyden ja ihmisyyden vaatimuksista.⁹⁴ Kun järjestelmä oli lakkautettu Tanskassa, raportoi Kotimaa uuden kristityn kansan arvoa enemmän vastaavan siveellisyyslain astuneen voimaan. Samassa kirjoituksessa se julisti, että lain kumoamisen myötä mies ja nainen oli asetettu samaan asemaan siveettömyyssyntiin nähden.⁹⁵ Tanskaa käytettiin esimerkkinä siitä, kuinka Suomessa tulisi toimia. Kotimaa esittikin myöhemmin toivomuksen, että kun senaatti olisi käsitellyt Valkonauhan anomuksen järjestelmän lakkauttamiseksi, tulisi tilalle vanhurskautta ja oikeutta toteuttamaan pyrkivä asetus, joka oli kristillisen yhteiskunnan arvoille sopiva.⁹⁶

Kristillisyyden kehyksessä lehti pyrki vetoamaan erityisesti kristittyihin lukijoihinsa. Kotimaa puhutteli suoraan kristittyjä kansalaisia kysyessään, eivätkö he tunteneet häpeää ja suuttumusta siitä, että olivat jäseniä yhteiskunnassa, joka ylläpiti ja sieti järjestelmää. Lehdessä kirjoitettiin: ”Toivokaamme, rukoilkaamme, taistelkaamme! Vanhurskauden asian täytyy lopultakin voittaa.”⁹⁷ Tästä esimerkistä ilmenee myös Kotimaan käyttämä me-retoriikka, jota lehti hyödynsi laajemminkin kirjoituksissaan⁹⁸. Puhe ”meistä” loi kuvaa yhtenäisestä joukosta, jolla oli yhteneväiset intressit.⁹⁹ Tällainen retoriikka saattoi herättää lukijoissa velvollisuuden tunteen osallistua ohjesääntöisen prostituution vastaiseen taisteluun ja prostituoitujen auttamiseen.

Prostituutiota kuvailtiin kristillisyyden kehyksessä synnin ja paheen kuiluksi sekä hirvittäväksi yhteiskunnan synniksi.¹⁰⁰ Kirjoittaja nimeltä Kustaa N. kuvasi artikkelissaan paksun synnin loan peittävän Helsingin ja tulevan entistä paksummaksi, ellei kristillisestä yhteiskunnasta saataisi niitä lakeja pois, jotka hyväksyivät prostituutiolaitoksen. Hän oli huolissaan synnin saastan leviämisestä ja siitä, että se turmeli niin ihmisten sielun kuin ruumiinkin.¹⁰¹ Prostituoituidut olivat Kotimaan mukaan synnin uhreja, joita oli tuettava ja autettava.¹⁰² Kari Kuulan mukaan näkemys synnistä on oleellinen osa kristittyjen etikkaa. Syntiin viitataan useimmiten moraalisen rikkeen merkityksessä, jolloin sillä tarkoitetaan normin rikkomista ja Jumalan tahdosta poikkeavaa käyttäytymistä. Kristityt uskoivat, että Jumalan viha laskeutuu syntiä tekevän

---

⁹⁴ *Kotimaa* 31.3.1906.

⁹⁵ *Kotimaa* 16.10.1906.

⁹⁶ *Kotimaa* 20.2.1907.

⁹⁷ *Kotimaa* 20.2.1907.

⁹⁸ Esim. *Kotimaa* 27.10.1906; 15.3.1907; 17.6.1908.

⁹⁹ Jokinen 2016, 351.

¹⁰⁰ *Kotimaa* 15.4.1907.

¹⁰¹ Kustaa N., ”Kaikille lasten vanhemmille huomattavaa!” (art.). *Kotimaa* 18.3.1907.

¹⁰² *Kotimaa* 13.12.1907.

ylle, ja että viimeistään kuoleman jälkeen Jumala rankaisisi häntä.¹⁰³ Kotimaassa julkaistuista kirjoituksista välittyi huoli prostituoitujen ja laajemminkin yhteiskunnan kohtalosta.

Kun senaatti oli päättänyt hyväksyä anomukset prostituution poistamiseksi, Kotimaassa kiitettiin Jumalaa ja julistettiin Suomen kansan ottavan jättiaskeleen kohti kristillisiä ihanteita.¹⁰⁴ Kotimaa korosti kristillisen rakkauden merkitystä langenneiden auttamisessa.¹⁰⁵ Lehden mukaan ”huutava hätä kutsui kaikkia yhteiskunnan terveitä aineksia huolehtivaan ja nostavaan rakkaudentyöhön”¹⁰⁶. Kuulan mukaan kristinuskon rakkauden etiikan perustana on Jumalan ihmisiä kohtaan osoittama rakkaus, joka varustaa ihmiset rakastamaan toisiaan. Raamatun ensimmäisessä Johanneksen kirjeessä korostettiin sitä, että rakkaus ei ollut sanoja ja puheita, vaan konkreettisia tekoja.¹⁰⁷ Kristinuskon rakkauden etiikka välittyi Kotimaan kirjoituksista sen vaatiessa kansalaisia auttamaan prostituoituja.

Eräässä Kotimaan kirjoituksessa kysyttiin prostituoitujen kohtaamiseen liittyen, kuka rohkeni heittää ensimmäisen kiven.¹⁰⁸ Myös ohjesääntöisen prostituution lakkauttamisen jälkeen julkaistussa pääkirjoituksessa vedottiin Jeesuksen sanoihin: ”Joka teistä on synnitön, se heittäköön ensimmäisenä häntä kivellä”¹⁰⁹. Tarkoituksena oli osoittaa, ettei kukaan ollut synnitön, eikä siten oikeutettu tuomitsemaan prostituoituja. Kuula toteaa, että Jeesuksen sanat ja elämä nähtiin kristittyjä velvoittavana esimerkkinä, joka osoitti, miten kristittyjen tuli suhtautua erilaisiin ihmisiin.¹¹⁰ Kotimaa käytti Jeesuksen sanoja ja toimintaa esimerkkinä siitä, kuinka kaikkien kristittyjen tulisi toimia. Kristillisyyden kehyksessä Kotimaan kirjoituksissa pyrittiin vetoamaan ensisijaisesti kristillisiin kansalaisiin. Ei-kristittyihin kansalaisiin kristinuskon arvot ja Jeesuksen sanat eivät todennäköisesti vedonneet yhtä tehokkaasti.

2.3 Kristillistä kasvatustyötä ja töitä entisille prostituoiduille

Kotimaa hyödynsi pelastustyön kehyksessä kodin retoriikkaa. Lehti korosti hyvien kotien

---

¹⁰³ Kuula 2004, 114–117.

¹⁰⁴ *Kotimaa* 15.3.1907.

¹⁰⁵ *Kotimaa* 2.10.1906.

¹⁰⁶ *Kotimaa* 27.5.1907.

¹⁰⁷ Kuula 2004, 159.

¹⁰⁸ *Kotimaa* 27.5.1907.

¹⁰⁹ T. H., ”Ohjesääntöisen ammattihaureuden lakkauttaminen” (pk.). *Kotimaa* 3.6.1908.

¹¹⁰ Kuula 2004, 191.

olevan yhteiskunnan pohjana, ja vertasi yhteiskuntaa suureen kotiin. Lisäksi se raportoi Valkonauhan turvakotien toiminnasta.¹¹¹ Pirjo Markkolan mukaan turvakotiliike oli yksi 1800-luvun pohjoismaisen hyväntekeväisyystoiminnan haaroista, jolla tarkoitettiin lastenkotien, turvakotien ja muiden vastaavien instituutioiden perustamista. Turvakodin käsitteeseen sisältyvällä kodin metaforalla haluttiin korostaa kodinomaista ja perhekeskistä hoitoideologiaa. Yhdistykset, yksityishenkilöt ja kristilliset ryhmät pyrkivät ratkaisemaan lastensuojelun ja yhteiskuntamoraalin ongelmia lastenkotien ja turvakotien avulla. Laitoksia perustettiin niin lapsille, sairaille, vapautetuille vangeille kuin prostituoiduillekin. Toiminta ymmärrettiin kristilliseksi tavaksi korjata yhteiskunnallisia epäkohtia, ja kotien tavoitteena oli saada asukkaissa aikaan hengellistä herätystä.¹¹² Kotimaan mukaan ainoastaan Jeesuksesta virrannut voima saattoi tehdä prostituoiduista sydämeltään sivistyneitä ja jaloja naisia.¹¹³

Kotimaa raportoi vuoden 1906 lopulla, että Valkonauha oli onnistunut ensimmäisenä työvuotenaan nostattamaan noin 60 naista. Kotimaan mukaan jokaisen oli siksi luovuttava yleisestä ajatuksesta, että pelastustyö oli hyödyöntä. Uutisessa kuitenkin mainittiin myös, että noin puolet prostituoiduista oli palannut takaisin prostituution pariin.¹¹⁴ Kirjoituksesta ilmenee, ettei pelastustyötä pidetty yleisesti hyödyllisenä. Antti Häkkisen mukaan turvakoteja arvosteltiin sillä perusteella, että naisten väitettiin palaavan lähes säännönmukaisesti takaisin prostituution pariin. Turvakotien arvomaailmaa puolestaan kritisoitiin sillä perusteella, että prostituoiduilta vaadittiin katumusta ja uskonnollisia rituaaleja.¹¹⁵ Kotimaan kirjoituksista kävi ilmi, että Helsingin työväenyhdistyksen naisosasto oli arvostellut Valkonauhan turvakotia. Kritisoijan mukaan siellä vallitsi ankara kuri, ja sen vuoksi teeskennelty uskonnollisuus. Kotimaa puolusti Valkonauhaa ja vastusti ajatusta, että prostituoidut saataisiin nostettua pelkästään sillä, että heille hankittaisiin työlaitoksessa hyväpalkkaista työtä. Lehden mukaan pelastustyö vaati myös kristillisen rakkauden hengessä tapahtuvaa kasvatustyötä.¹¹⁶ Kotimaa kuvaili Valkonauhan toimintaa jaloksi, kauniiksi ja menestyksekkääksi.¹¹⁷ Tällä

---

¹¹¹ *Kotimaa* 6.12.1906.

¹¹² Markkola 2002, 211–212.

¹¹³ *Kotimaa* 21.10.1907.

¹¹⁴ *Kotimaa* 6.12.1906.

¹¹⁵ Häkkinen 1995, 202.

¹¹⁶ *Kotimaa* 21.10.1907.

¹¹⁷ *Kotimaa* 22.5.1907.

tavoin se tuki Valkonauhan toimintaa, ja pyrki muokkaamaan lukijoidensa mielikuvia järjestön pelastustyöstä myönteisempään suuntaan.

Vaikka Kotimaan mukaan työn tarjoaminen ja työntöön opettaminen eivät yksinään riittäneet, niin nekin olivat tärkeitä prostituoitujen auttamisessa. Tässä tarkoituksessa Kotimaa vaati avattavaksi työlaitoksia ja työkouluja.¹¹⁸ Lehden mukaan viranomaiset, valtio ja kunnat olivat ensisijaisesti vastuussa siitä, että prostituoidut oppisivat tekemään työtä ja saivat tilaisuuden työansioon.¹¹⁹ Valkonauhan puheenjohtaja Frida Sjöblom kuvasi naisten ajautumista prostituutioon paheentieksi, jolla he saattoivat kokea olevansa pakotettuja kulkemaan työnpuutteen vuoksi. Siksi oli tärkeää rakentaa työhuoneita, mutta siihen tarvittiin varoja.¹²⁰ Kotimaa vaati valtiolta ja kunnalta runsasta rahallista avustusta sellaiseen toimintaan, joka edisti prostituoitujen työnsaantia.¹²¹

Lehti kannusti myös yleisöä tukemaan Valkonauhaa rahallisesti. Se vetosi erityisesti kristillismieliseen yleisöön, joka ei saisi ottaa vastuulleen Valkonauhan kotien lakkauttamista varojen puutteen vuoksi.¹²² Kotimaan mukaan oli tärkeää saada yleisö ymmärtämään velvollisuutensa ja edesvastuunsa auttamistyössä.¹²³ Yhteiskunnalla ja kaikilla sen jäsenillä oli velvollisuus hankkia prostituoiduille mahdollisuuksia työn saantiin. Kotimaa korosti, että yksityisten rahallinen avustus oli tärkeää, vaikka Valkonauhan lisäksi esimerkiksi Pelastusarmeija ja työläisnaisten kokous olivat ryhtyneet avustustoimiin. Lehdessä käskettiin vuoden 1907 lopulla lukijaa ryhtymään toimeen avunkeräyksen järjestämiseksi sekä muistamaan entisiä prostituoituja jouluvalmisteluja tehdessä.¹²⁴ Suora puhuttelu oli eräs retorisisista keinoista, joilla Kotimaa pyrki vetoamaan lukijoidensa tunteisiin.

Pelastustyön kehyksessä nostettiin esille joitain pelastustyöhön liittyneitä ongelmia. Järjestelmän lakkauttamisen jälkeen julkaistusta pääkirjoituksesta kävi ilmi, että suurin osa prostituoiduista ei halunnut mennä turvakoteihin.¹²⁵ Ongelmaksi muodostui myös se, että kun prostituutio oli lakkautettu Helsingissä, useimmat prostituoidut kääntyivät maaseutukaupunkeihin jatkaakseen siellä prostituution

---

¹¹⁸ *Kotimaa* 11.12.1907.

¹¹⁹ *Kotimaa* 13.11.1907.

¹²⁰ Frida Sjöblom, "Ohjesääntöisen ammattihaureuden eli prostitutsionin kumoaminen" (art.). *Kotimaa* 20.11.1907.

¹²¹ *Kotimaa* 4.12.1907.

¹²² *Kotimaa* 2.12.1907.

¹²³ *Kotimaa* 13.11.1907.

¹²⁴ *Kotimaa* 18.12.1907.

¹²⁵ T. H., "Ohjesääntöisen ammattihaureuden lakkauttaminen" (pk.). *Kotimaa* 3.6.1908.

harjoittamista. Tätä pyrittiin ehkäisemään sillä, että ne, joiden kotipaikka ei ollut Helsingissä, lähetettiin poliisin seurassa kotipaikoilleen sellaisen henkilön huostaan, jolle oli kirjeellisesti ilmoitettu heidän tulostaan.¹²⁶ Marraskuussa 1908 Valkonauhan puheenjohtaja Frida Sjöblom kertoi kirjoittamassaan artikkelissa maaseudulta kuuluneen valituksia, että tilanne oli käynyt paikoin huonommaksi kesäkuun jälkeen.¹²⁷ Myös prostituoitujen työllistäminen aiheutti ongelmia. Vuoden 1908 lopulla *Kotimaa* julkaisi tilastotietoa siitä, miten prostituoidut olivat työllistyneet ohjesääntöisen prostituution lakkauttamisen jälkeen.¹²⁸ Tulosta kuvailtiin ”todellakin masentavaksi”¹²⁹. Markkola on todennut, että vaikka Valkonauha pyrki järjestämään työtä työttömiksi jääneille prostituoiduille, uudistus ei aiheuttanut mainittavaa työttömyyttä heidän keskuudessaan. Reformin lopputulokseen oltiin tyytymättömiä, koska käytännössä vanha järjestelmä jatkui sillä muutoksella, että vastuu terveystarkastuksista oli siirtynyt poliisilta terveysviranomaisille.¹³⁰

Pelastustyön kehyksessä *Kotimaa* pyrki vakuuttamaan lukijansa siitä, että kaikkien oli yhtäläillä osallistuttava auttamiseen. Tehokkaimpina keinoina prostituoitujen auttamiseksi pidettiin kristillisten arvojen mukaista kasvatustyötä sekä käytännöllisen työn tarjoamista ja opettamista. Pelastustyö kohtasi kritiikkiä, eikä sitä pidetty yleisesti kovin hyödyllisenä. *Kotimaa* oli kuitenkin eri mieltä vallitsevan mielipiteen kanssa. Lehti uutisoi myös joistain ongelmista, mutta pyrki niistä huolimatta puolustamaan pelastustyötä ja sitä toteuttanutta Valkonauhaa.

---

¹²⁶ *Kotimaa* 1.7.1908.

¹²⁷ Frida Sjöblom, ”Luvallisen ammattihaureuden kukistuttua” (art.). 2.11.1908.

¹²⁸ *Kotimaa* 21.12.1908.

¹²⁹ *Kotimaa* 21.12.1908.

¹³⁰ Markkola 2002, 191–193.

LOPPULAUSE

Tutkimusajanjakson alkupuolella Kotimaa kirjoitti ohjesääntöisestä prostituutiosta pääsääntöisesti kritisoinnin kehyksissä. Kritisoiivasta kirjoittelusta on erotettavissa epämoraalisuuden, lainvastaisuuden ja terveysuhan kehykset. Epämoraalisuuden kehyksessä keskeistä oli aikakauden moraalireformi, joka tähtäsi muutokseen yhteiskunnan siveellisissä oloissa. Se vaikutti kirjoittelun taustalla, minkä lisäksi Kotimaa tuki aktiivisesti moraalireformin omaksuneen Valkonauhan toimintaa. Lainvastaisuuden kehyksessä Kotimaassa julkaistuissa kirjoituksissa pyrittiin osoittamaan, että järjestelmä oli lakkautettava sen laittomuuden vuoksi. Terveysuhan kehyksessä korostuivat erilaiset retoriset keinot ja uhkakuvat, joilla pyrittiin vetoamaan lukijoiden tunteisiin. Kritisoinnin kehyksille oli yhteistä se, että niissä kritisoitiin viranomaisia ja hallitusta, jotka sallivat järjestelmän olemassaolon. Kotimaa kirjoitti ohjesääntöisestä prostituutiosta kritisoinnin kehyksissä, koska lehden tavoitteena oli saada viranomaiset lakkauttamaan järjestelmä. Järjestelmä oli kumottava, koska sen katsottiin uhkaavan niin kansan moraaliperustaa, oikeustajua kuin terveyttäkin.

Kun tavoite järjestelmän lakkauttamiseksi oli saavutettu, sen kritisoinnille ei ollut enää tarvetta. Tutkimusajanjakson loppupuolella Kotimaa keskitti huomionsa prostituoitujen auttamistyöhön. Sen myötä keskeiseksi nousivat pelastamisen kehykset, joihin lukeutuvat langenneen naisen, kristillisyyden ja pelastustyön kehykset. Langenneen naisen kehyksessä korostuivat sellaiset sanavalinnat, joilla pyrittiin pehmittämään vallitsevaa käsitystä prostituoiduista. Kotimaan mukaan heitä tuli kohdella tasa-arvoisesti ja kristillisellä rakkaudella. Kotimaan mukaan kaikilla oli velvollisuus auttaa prostituoituja, mutta kristillisyyden kehyksessä lehti suuntasi sanansa erityisesti kristityille lukijoille. Pelastustyön kehyksessä korostuivat työnteon ja kristillisen kasvatustyön merkitys prostituoitujen auttamisessa. Kotimaa jatkoi pelastustyön omaksuneen Valkonauhan tukemista, ja pyrki luomaan järjestöstä positiivista kuvaa lukijoilleen. Pelastamisen kehyksissä Kotimaan tavoitteena oli muokata vallitsevaa käsitystä prostituoiduista ja saada kansalaiset mukaan heidän auttamiseensa, koska moraalireformi ja kristillinen lähimmäisenrakkaus edellyttivät sitä.

Tutkimustuloksiani voidaan pitää luotettavina, sillä aihepiirin aiemmat tutkimukset tukevat havaintojani. Tutkielmani täydentää erityisesti Eino Murtorinteen ja Markku Heikkilän tutkimusta Kotimaan historiasta siltä osin, jossa he käsittelevät lehden

suhtautumista ohjesääntöiseen prostituutioon. Tutkielmani on tuottanut uutta tietoa siitä, miten ja miksi Kotimaassa julkaistuissa kirjoituksissa kritisoitiin järjestelmää sekä korostettiin prostituoitujen auttamisen tärkeyttä. Tutkimustulosten kannalta merkityksellistä on se, miten kirjoituksissa pyrittiin vaikuttamaan lukijoiden mielipiteisiin ja ohjaamaan heidän toimintaansa. Kirjoitusten tavoitteena oli saada lukijat toimimaan moraalireformin vaatimusten ja kristillisten arvojen mukaisesti, ja tavoitteen saavuttamiseksi käytettiin moninaisia retorisia keinoja. Tutkimustuloksia arvioitaessa onkin otettava huomioon Kotimaan kristillinen luonne. Muut lehdet saattoivat kirjoittaa aiheesta erilaisissa kehyksissä ja hyödyntää toisenlaisia keinoja, joten laajemmin lehdistöä koskevia yleistäviä päätelmiä ei voi tutkielmani pohjalta tehdä.

Kotimaassa julkaistuissa kirjoituksissa tuotiin ilmi joitain ongelmia, joita nousi esille ohjesääntöisen prostituution lakkauttamisen myötä. Tällaiset kirjoitukset olivat kuitenkin melko harvinaisia tutkimallani ajanjaksolla. Ongelmia ei ollut todennäköisesti kerennyt ilmetä kovin laajasti, koska tutkimusajanjakso päättyy vuoteen 1908. Aiheesta voisi tehdä jatkotutkimusta tutkimalla Kotimaassa julkaistuja kirjoituksia prostituutiosta vuoden 1908 jälkeen. Tutkimus voisi tarjota tietoa siitä, miten kirjoituksissa reagoitiin siihen, ettei muutosta parempaan tapahtunutkaan. Toinen jatkotutkimusmahdollisuus olisi tehdä vertailevaa tutkimusta Kotimaan ja muiden lehtien välillä. Koska ohjesääntöistä prostituutiota on tutkittu vain vähän lehdistön näkökulmasta, voisi aiheesta tehdä laajempaakin tutkimusta.

LÄHTEET JA TUTKIMUSKIRJALLISUUS

I PAINETUT LÄHTEET

Viralliset julkaisut

Rikoslaki 1889

Sanoma- ja aikakauslehdet

Kotimaa 1906–1908

II TUTKIMUSKIRJALLISUUS

Hiidensalo, Anna 2016: ”Yleiset naiset vuosisadan vaihteen Helsingissä”. *Naisten Helsinki. Kulttuurihistoriallinen opas*, s. 220–225. Toimittaneet Anna Biström, Rita Paqvalén ja Hedvig Rask. Toinen painos. Schildts.

Häkkinen, Antti 1994: ”Maksettua rakkautta, prostituutikulttuuria Helsingissä 1860-luvulta nykypäivään”. *Huono-osaisuus ja hyvinvointivaltion muutos*, s. 90–127. Toimittaneet Matti Heikkilä ja Kari Vähätalo. Gaudeamus.

Häkkinen, Antti 1995: *Rahasta – vaan ei rakkaudesta: prostituutio Helsingissä 1867–1939*. Otava.

Häkkinen, Antti 2021: ”Työväki, prostituutio ja Helsinki”. *Työväki ja seksi. Aatteet, normit ja kokemukset*, s. 227–256. Toimittaneet Matias Kaihovirta ja Tiina Lintunen. Työväen historian ja perinteen tutkimuksen seura.

Jokinen, Arja 2016: Vakuuttelevan ja suostuttelevan retoriikan analysoiminen. *Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*, s. 337–368. Toimittaneet Arja Jokinen, Kirsi Juhila ja Eero Suominen. Vastapaino.

Karvonen, Erkki 2000: Tulkintakehys (frame) ja kehystäminen. *Media & Viestintä*, 23(2). <https://journal.fi/mediaviestinta/article/view/61529>
(Luettu 26.10.2022)

Kimpimäki, Minna 2009: *Haureuden harjoittajista ihmiskaupan uhreihin. Prostituution, parituksen ja ihmiskaupan oikeudellinen sääntely*. Lapin yliopistokustannus.

Kuula, Kari 2004: *Hyvä, paha ja synti. Johdatus Raamatun etiikkaan*. Karisto Oy.

- Markkola, Pirjo 2002: *Synti ja siveys. Naiset, uskonto ja sosiaalinen työ Suomessa 1860–1920*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Murtorinne, Eino & Heikkilä, Markku 1980: *Kotimaa 1905–1980. Routavuosien kristillis-yhteiskunnallisesta lehtiyrityksestä monipuoliseksi kristilliseksi kustannusyhtiöksi*. Kirjapaja.
- Nieminen, Armas 1951: *Taistelu sukupuolimoraalista*. WSOY.
- Tikka, Katja & Maaniitty, Elina & Aaltonen, Iisa 2018: *Punaisten lyhtyjien Helsinki. Prostituutio pääkaupungin historiassa*. Minerva.
- Vainio-Korhonen, Kirsi 2018: *Musta-Maija ja Kirppu-Kaisa. Seksityöläiset 1800-luvun alun Suomessa*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.